

Шевченко Л.В.

учитель української мови та літератури
ОЗ «Чаплинський ліцей» Чаплинської
селищної ради Херсонської області

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА 60-Х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ: ВІДБИТТЯ ПОШУКІВ І БОРОТЬБИ

***Анотація.** Стаття присвячена аналізу української літератури 60-х років ХХ століття та її відбиття пошуків і боротьби в цей період. Автор розглядає основні тенденції та характеристики літературного процесу в Україні того часу, зокрема експерименти в жанровій структурі, творчі пошуки письменників, а також їхню боротьбу за самовираження та свободу слова. В статті аналізуються творчі здобутки відомих представників літературної школи 60-х років, їхні ідеї, концепції та взаємодія з читачем. Аналізуються соціальні, культурні та політичні контексти, які вплинули на творчість українських письменників у 60-х роках ХХ століття.*

***Ключові слова:** українська література, особливості жанрової структури, літературний процес, аналіз творчості, свобода слова.*

***Shevchenko L. Ukrainian Literature of the 1960s: Reflections of Exploration and Struggle.** The article explores Ukrainian literature of the 1960s and its reflection of exploration and struggle during that period. The author examines the main trends and characteristics of the literary process in Ukraine at that time, including experiments in genre structure, creative pursuits of writers, and their struggle for self-expression and freedom of speech. The article analyzes the creative achievements of prominent representatives of the literary school of the 1960s, their ideas, concepts, and interaction with the reader. It also discusses the social, cultural, and political contexts that influenced the creativity of Ukrainian writers in the 1960s.*

***Key words:** Ukrainian literature, genre structure features, literary process, analysis of creativity, freedom of speech.*

Актуальність дослідження. Українська література 60-х років ХХ століття стала періодом інтенсивних творчих пошуків, що

відбувалися на тлі складних історичних, політичних та соціокультурних змін. Цей період увійшов в історію як час активного протистояння радянському режиму, політичних репресій та постійного напруження між владою та інтелектуальною елітою. Українські письменники 60-х років ХХ століття шукали нові шляхи виразу та відображення реальності, намагаючись пробити бар'єри цензури та виразити свої ідеї, які часто суперечили офіційній ідеології. У цей період активно розвивалися різноманітні літературні жанри та стилі, а також виникали нові течії та літературні об'єднання, спрямовані на захист прав письменників та свободу слова.

Мета статті полягає в розкритті основних аспектів літературного життя України у 60-х роках, зосереджуючись на пошуках нових творчих форм та ідейно-тематичних напрямів, а також на боротьбі письменників за свободу слова та виразу в умовах тоталітарного радянського режиму.

Виклад основного матеріалу. Розуміння періодів розвитку літератури допомагає збагачувати культурне сприйняття та зберігати історичну пам'ять про важливі події та тенденції в літературному житті. Теми, яких торкалися українські письменники у 60-х роках, можуть мати важливість і сьогодні, оскільки багато з них стосуються загальнолюдських цінностей, соціальних проблем та історичних подій [10, с. 143]. Сьогодні спостерігається зростаючий інтерес до культурної спадщини та історії України, в тому числі до літературного періоду 60-х років. Академічні дослідження та аналізи літературних періодів є важливими для розвитку літературознавства та гуманітарних наук загалом. Вивчення особливостей української літератури 60-х років може допомогти в порівняльному аналізі з іншими літературними течіями світового масштабу, що сприяє розумінню глобальних культурних тенденцій [4, с. 272].

Українська література 60-х років ХХ століття була періодом значних змін і пошуків як у літературних формах, так і у виразних засобах. Під впливом політичної цензури і репресій радянської влади, письменники шукали способи виразу своїх ідеалів та поглядів. Вони виступали проти диктатури, порушення прав людини та ідеологічного примусу. Письменники активно експериментували з жанрами та стилями, щоб знайти нові способи виразу. Це охоплювало поезію, прозу, драматургію та есеїстику. Література 60-х років відображала

різноманітні аспекти життя українського суспільства та індивідуального досвіду письменників. Вона займалася питаннями ідентичності, історії, сучасності, війни, релігії та інших соціальних та етичних тем [5, с. 106].

Під впливом соціальних і політичних змін з'явилися нові літературні групи та об'єднання, які спільно працювали над створенням нової літературної продукції та захистом прав письменників. Завдяки розвитку технологій зв'язку та розповсюдженню книг, українські письменники почали більше відкриватися на іноземну літературу. Це призвело до впливу західних літературних течій і стилів на українську літературу. Письменники ставили більший акцент на мову та стиль своїх творів, шукаючи нові форми виразу та способи комунікації з читачем. Ці особливості української літератури 60-х років ХХ століття свідчать про період інтенсивних творчих пошуків та боротьби за свободу слова і виразу в умовах тоталітарного режиму.

Література 60-х років в Україні була часом значних трансформацій та пошуків. Це була важлива частина української літературної культури 60-х років. Поети цього періоду активно експериментували зі стилістичними прийомами, відмовлялися від традиційних метрів та ритмів, використовували вільні вершини та нові мовні засоби для вираження своїх ідеалів та поглядів. Проза цього періоду також характеризувалася відмовою від класичних літературних форм на користь більш експериментальних підходів [2, с. 59]. Письменники створювали романи, оповідання та новели, які часто були зорієнтовані на аналіз сучасного суспільства та людської психології. Українська драматургія 60-х років також переживала зростаючий інтерес до новаторських підходів. Драматурги створювали п'єси, які відображали складність сучасного життя, конфлікти між індивідумом та суспільством, а також пошук ідентичності.

У літературі 60-х років активно обговорювалися теми політичного тиску, інтелектуальної свободи, відстоювання прав людини, а також пошуки національної самосвідомості та історичної правди. Письменники ставили під сумнів ідеологічні норми радянського режиму та виступали за гідність і свободу думки. Важливою особливістю української літератури 60-х років були експерименти з мовою та стилем. Письменники активно використовували мовні та стилістичні засоби для

створення нових, нестандартних текстів, що надавало їх творчості унікальний характер [6, с. 34].

Українська література 60-х років ХХ століття була надзвичайно вразливою до політичних, соціокультурних та історичних факторів, які впливали на літературний процес [1, с. 123]. Реакція українських письменників на ці події і явища свого часу, зокрема політичні репресії, суспільні проблеми та ідеологічний тиск, була важливою складовою творчого процесу. Політичний тиск та репресії радянського режиму мали значний вплив на українських письменників. Багато творчих особистостей стали жертвами цього тиску через заборону публікацій, арешти, депортації та інші форми переслідування. Українські письменники активно реагували на суспільні проблеми свого часу, такі як бідність, проблеми міжетнічних відносин та економічні труднощі. Вони відображали ці проблеми у своїх творах, привертаючи увагу громадськості до соціальних та етичних проблем [9, с. 28].

Українські письменники стикалися з ідеологічним тиском радянської влади, яка намагалася контролювати їхню творчість та відтворювати ідеологічні стереотипи. Деякі письменники обходили цей тиск, використовуючи алегорії та метафори для передачі своїх ідей, тоді як інші відкрито ставали на опір. Численні українські письменники були змушені емігрувати за межі країни через політичний тиск або заборону їхніх творів. Це призвело до того, що українська література 60-х років мала своєрідний діаспорний аспект, збагачуючи літературну спадщину за межами країни.

Відтворення атмосфери творчого пошуку та протистояння в українській літературі 60-х років є важливим аспектом для розуміння того, як письменники переживали та виражали свої ідеї та переконання в умовах політичного тиску та ідеологічного контролю. Підкреслення значення витривалості та відваги письменників в цьому контексті є ключовим для аналізу їхньої творчості [8, с. 92].

Українські письменники активно виступали проти ідеологічного тиску та політичного режиму шляхом створення творів, які відображали реальність і критикували його недоліки та зловживання. Багато творів українських письменників були цензуровані або заборонені радянськими владами через їхні ідеї або критику режиму. Проте це не зупиняло письменників у їхньому творчому пошуку. Деякі письменники були

змушені емігрувати за межі країни або перебувати у вигнанні через переслідування та загрози їхній свободі висловлювання. Проте навіть в таких умовах вони продовжували писати і виступати проти режиму [3, с. 155].

Українські письменники часто демонстрували солідарність один з одним у боротьбі за свободу слова та права на висловлювання своїх ідей. Вони об'єднувалися в літературні групи та об'єднання для захисту своїх прав та інтересів. Попри всі труднощі, українські письменники продовжували свою творчу діяльність завдяки внутрішній мотивації та переконаності у важливості своєї місії. Вони вірили у силу слова та важливість висловлювання своїх ідей. У результаті, атмосфера творчого пошуку та протистояння українських письменників у 60-х роках стала важливим чинником для формування сучасної української літературної культури та збереження національної ідентичності [7, с. 29].

Відтворення атмосфери творчого пошуку та протистояння в українській літературі 60-х років ХХ століття було надзвичайно важливим для розуміння характеру та значення творчості цього періоду. Підкреслення значення витривалості та відваги письменників, які стикалися зі складнощами режиму, надавало їхній творчості особливого звучання та глибини. Ось деякі аспекти цієї атмосфери. Українські письменники виступали проти ідеологічного тиску та політичних репресій шляхом створення творів, які висвітлювали соціальні проблеми, порушували табу та критикували недоліки системи. Цензура та заборони накладали значні обмеження на творчу свободу письменників. Багато творів були цензурою скориговані або заборонені через їхні критичні погляди на режим.

Деякі письменники були змушені емігрувати за межі країни або перебувати у вигнанні, щоб уникнути переслідувань та продовжувати свою творчу діяльність. Українські письменники проявляли солідарність один з одним у боротьбі за свободу слова та право на висловлювання своїх ідей. Вони часто об'єднувалися в громадські організації та літературні групи для захисту своїх прав та інтересів. Незважаючи на всі труднощі, українські письменники продовжували свою творчу діяльність завдяки внутрішній мотивації та переконаності у важливості своєї місії. Вони вірили у силу свого слова та важливість висловлення своїх ідей та переконань. Ці аспекти створювали атмосферу великого творчого напруження та протистояння, яка була характерною для української літератури 60-х років ХХ століття. Витримка, відвага та наполегливість

письменників, що боролися за свободу слова та виразу своїх ідей, стали ключовими рисами їхньої творчості та надзвичайно важливими для розвитку української літературної культури [11, с. 274].

Оцінка впливу літератури 60-х років на подальший розвиток української культури та суспільства виявляється в різноманітних аспектах, включаючи культурно-ідентичну та інтелектуальну сфери. Літературна атмосфера 60-х років була сприятливим середовищем для експериментів зі стилями та жанрами. Експериментальний підхід письменників цього періоду сприяв розвитку новаторських форм та тенденцій, які вплинули на подальший розвиток української літератури. Під впливом літературного пошуку 60-х років зростала відкритість та свобода висловлювання в українській культурі. Письменники демонстрували, що можливо висловлювати складні ідеї та критикувати суспільство відверто та інтелектуально [12, с. 240].

Висновки. Творчість письменників 60-х років створювала основу для активного культурного дискурсу в українському суспільстві. Їхні ідеї, погляди та концепції впливали на формування думок та цінностей в суспільстві. Літературна спадщина 60-х років підтримувала інтелектуальний протест проти режиму та соціальних недоліків. Її вплив допоміг утвердити критичне мислення та активну громадянську позицію серед інтелектуалів. Література 60-х років сприяла розвитку культурної автономії та самосвідомості українського народу. Письменники виступали за захист національної ідентичності та культурної спадщини, спонукаючи суспільство до активного вияву національної гордості та патріотизму.

Розгляд спадщини літературного періоду 60-х років в контексті подальших літературних та культурних процесів в Україні показує, що цей період відіграв значну роль у формуванні сучасної української літературної та культурної картини. Його вплив простежується у багатьох аспектах сучасного українського життя та стає важливою частиною культурної спадщини країни.

Література

1. Борецько Г. Д., Петрів В. Ю. Культурно-мистецьке життя Рівненщини 50–60-х років ХХ століття: питання історіографії. *Культура і сучасність*. 2012. № 1. С. 123–127.

2. Дончик В. Українська література для дітей ХХ століття. ідейно-естетичні та жанрово-стильові модифікації. *Вісник*. 2011. С. 59.
3. Єсипенко Р. М. Інонаціональна драматургія в репертуарі українських театрів (60–80-ті роки ХХ століття). *Мистецтвознавчі записки*. 2014. № 25. С. 154–162.
4. Жосан О. Е. Тенденції розвитку вітчизняної шкільної навчальної літератури у 60-х–80-х роках ХХ століття. *Педагогічний альманах*. 2012. № 16. С. 272–277.
5. Костюк Л. Етноментальний аспект української художньої культури 60-х років ХХ століття. *Молодь і ринок*. 2018. № 8. С. 106–111.
6. Кривенчук В. Всеосяжність ренесансу шістдесятих років ХХ століття в українській літературі. *Літературний процес: методологія, імена, тенденції*. Філологічні науки. 2016. № 7. С. 34–39.
7. Павленко О. Г. Жанрово-тематична і стильова конфігурація української прози другої половини ХХ століття. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія: Філологія. 2015. № 12. С. 29–40.
8. Шарова Т. М. Літературна практика у форматі соціалістичного реалізму. *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність*: збірник наукових праць. 2018. Вип. 11. С. 90–100.
9. Шарова Т. М. Літературний процес 20-х років ХХ століття і механізми формування політичного дискурсу. *European Applied Sciences. ORT Publishing. Stuttgart*. 2018. № 2. С. 28–30.
10. Шарова Т. М. Літературно-художня творчість у радянській парадигмі: практики адаптації, логіка та аргументи конформізму. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського. Філологічні науки (літературознавство)*: зб. наук. пр. 2018. С. 143–149.
11. Яценко Т. О. Шкільний підручник української літератури: історіографічний аналіз. *Проблеми сучасного підручника*. 2017. № 18. С. 274–281.
12. Sharova T., Posadna T. Самобутність та оригінальність української прози 20–30-х років ХХ ст. *Scientific Proceedings of Ostroh Academy National University. Philology Series*. 2018. Т. 2. № 69. С. 239–242.